

PRIJEDLOG NOVOG PRAVILNIKA O PRUŽANJU PRVE POMOĆI NA RADU

UVOD

Prva pomoć na radnom mjestu je važan čimbenik smanjenja posljedica ozljeda kao i uloga medicine rada u tome, a iz čega proizlazi nužnost donošenja novog Pravilnika o prvoj pomoći na radu. Od posebnog su nacionalnog interesa smanjenje broja nesreća na radu, smrtnih ishoda nesreća na radu, kao i smanjenje posljedica tih nesreća. To se može postići samo osposobljavanjem radnika kako o zaštiti na radu, tako i o pružanju prve pomoći, uz stalnu obnovu tog znanja i stalno vježbanje postupaka prve pomoći (profesionalna edukacija, profesionalni trening). Jedino tako možemo očekivati brzo i djelotvorno pružanje prve pomoći na radnom mjestu koje može smanjiti pobol i pomor. Podsjetimo da kod krvarenja, besvjesnog stanja ili stanja prividne smrti, dakle, kod stanja koja zahtijevaju neodgodivo pružanje prve pomoći, jer je život unesrećenog u opasnosti, presudno je pružiti prvu pomoć u prve tri minute. Na radnom mjestu moramo imati ljude koji su sposobni to i učiniti.

PRVA POMOĆ NA RADNOM MJESTU KAO ZAKONSKA OBVEZA

Zakonska obveza poslodavca glede prve pomoći na radnom mjestu propisana je u Zakonu o zaštiti na radu. Članak 62. govori o pružanju prve pomoći i medicinskoj pomoći:

1. Poslodavac je dužan organizirati i osigurati pružanje prve pomoći zaposlenicima za slučaj ozljede na radu ili iznenadne bolesti do njihovog upućivanja na liječenje zdravstvenoj ustanovi.

2. Na svakom radilištu i u radnim prostorijama u kojima istovremeno radi do 20 zaposlenika najmanje jedan od njih mora biti osposobljen i određen za pružanje prve pomoći te još po jedan na svakih daljnjih 50 zaposlenika.

3. Osobama određenim za pružanje prve pomoći mora se staviti na raspolaganje potrebna oprema.

4. Ministar nadležan za rad u suglasnosti s ministrom zdravstva propisuje vrstu i količinu sanitetskog materijala.

Članak 73. govori o obvezama poslodavca i njegovih ovlaštenika u provedbi mjera zaštite na radu, a st. 7. glasi:

“Poslodavac je dužan da osigura potreban broj zaposlenika osposobljenih za evakuaciju i spašavanje, kao i za pružanje prve pomoći te da im stavi na raspolaganje svu potrebnu opremu.”

Pravilnik o pružanju prve pomoći radnicima na radu datira iz 1983. godine. Neki od postupaka i lijekova propisanih tim pravilnikom danas su zastarili ili su čak zabranjeni. Nadamo se da nikakav daljnji komentar nije potreban.

OSVRT NA NOVE UPUTE ZA PRVU POMOĆ EUROPSKOG VIJEĆA

Upute za prvu pomoć (iz 2000. i 2005. g.) koje daje Europsko vijeće donosi niz novina, ponajprije u zadnjoj uputi kada je oživljavanje iz temelja izmijenjeno.

Interesantno je da upute za prvu pomoć kod krvarenja koje daje Europsko vijeće počinju upozorenjem da osobe koje pružaju prvu pomoć prvenstveno moraju zaštititi **sebe**. Upozorava ih se da vježbaju zaštitu od bolesti koje se prenose krvlju i izlučevinama: redovito rabe rukavice, štitnike i zaštitnu odjeću u svim situacijama gdje bi mogli biti u dodiru s krvlju, slinom ili drugom tjelesnom tekućinom (što je uvedeno u prijedlogu novog Pravilnika). Kad je krvarenje pod kontrolom, preporuča isti izvor, spasilac treba dobro oprati ruke, promijeniti odjeću natopljenu krvlju, izbjegavajući pri tom dodirivanje usana, nosa ili očiju, te ne uzimati hranu rukama prije njihova temeljitog pranja.

U uputama za prvu pomoć pri trovanjima isto se prvo upozorava na zaštitu osobe koja pruža prvu pomoć: "Osoba koja spašava mora zaštititi sebe prije pružanja prve pomoći, osobito može li se otrov udahnuti ili apsorbirati preko kože. Ne ulaziti u područje u kojem je unesrećeni u nesvijesti bez spoznaje o agensu kojem je unesrećeni izložen i bez odgovarajućih zaštitnih sredstava."

U zadnjoj uputi (2005.) izmijenjen je redoslijed radnji pri oživljavanju: ranije je oživljavanje započinjalo umjetnim disanjem, a po novom masažom srca, a tek iza toga se daje umjetno disanje, i to u omjeru 30 : 2. S obzirom na objektivne i subjektivne okolnosti, u uputama se dopušta čak i mogućnost samo masaže srca kod potrebe oživljavanja:

«Također je poznato kako spasioci ne žele izvoditi umjetno disanje usta-na-usta iz mnogo razloga, uključujući strah od infekcije i gađenje prema izvođenju postupka. Zbog toga, ali i zbog isticanja vanjske masaže srca kao prioriteta, kod odraslih se preporučuje početi oživljavanje s vanjskom masažom srca, a ne početnim udisajima. Ako niste sposobni ili niste voljni dati umjetno disanje, provodite samo vanjsku masažu srca.»

U prijedlogu novog Pravilnika prve pomoći na radu sastavni dio opreme u ormariću prve pomoći je i zaštitna maska, kao i zaštitna folija za umjetno disanje, upravo da bismo spriječili kontakt sa slinom, krvlju ili izlučevinama unesrećenoga, a time i otklonili izostanak umjetnog disanja.

PRIJEDLOG NOVOG PRAVILNIKA O PRUŽANJU PRVE POMOĆI NA RADU

U prijedlogu novog Pravilnika uvedene su neke novine koje bi unaprijedile znanje i sposobnosti polaznika. Tako je zamišljen prvi puta osnovni tečaj, a nakon svake tri godine kratki, dodatni, za obnovu i dopunu znanja, ali isto tako i priliku da se polaznici upoznaju s novinama u prvoj pomoći (npr. oni koji su prvu pomoć položili prije nekoliko godina nemaju prilike čuti i naučiti izmjene u pristupu pri oživljavanju ako im ne organizirate obnovu i dopunu znanja). S obzirom da se znanost mijenja, neminovno se mijenjaju i neka pravila u prvoj pomoći. Drugi razlog obnavljanja i dopune znanja tečajevima svake tri godine je zaboravljanje naučenog, što je i za očekivati, osobito ako to znanje (na sreću) nije trebalo primijeniti.

U novom prijedlogu predviđeno je i osposobljavanje specijalista medicine rada za predavanja prve pomoći na radu koja bi se isto tako relicencirala, a predavači bi imali obvezu pratiti eventualne promjene i upotpunjavati svoja znanja.

Tako je navedeno sljedeće:

«Osposobljavanje prve pomoći na radu izvodi specijalist medicine rada koji je za to osposobljen tečajem koji organizira i provodi Hrvatski zavod za medicinu rada, te je položio završnu provjeru znanja i o tome posjeduje diplomu.»

Prijedlog je da tečaj osnovnog osposobljavanja prve pomoći na radu za radnike traje 10 školskih sati.

Obnova znanja polaznika koji su zadovoljili na ispitu nakon osnovnog osposobljavanja izvodila bi se na tečajevima koji traju 6 školskih sati, a izvode se svake tri godine. Nakon svakog tečaja polagao bi se ispit.

Prvu pomoć na radnom mjestu treba predavati specijalist medicine rada

Specifični zahtjevi takvih predavanja su dokaz da ih treba držati specijalist medicine rada. Kod prve pomoći na radu moramo shvatiti da se tu ne radi o prvoj pomoći "priučenog bolničara" koji s torbicom prve pomoći i ostalom opremom dolazi na mjesto nesreće (što mu je jedini zadatak), kao i to da na par koraka od njega ne postoji niti prihvatni centar, niti stručni zdravstveni radnik. Radnika koji će pružiti prvu pomoć na radu zamislimo u radnom kombinezonu, s kacigom na glavi i prljavog od posla; ormarić prve pomoći mu je u susjednoj hali... telefon u upravnoj zgradi, prva ambulanta na desetak kilometara... Upravo je odložio alat za zavarivanje...

U sklopu tečaja prve pomoći na radnom mjestu kao dijela procesa zaštite na radu treba polaznike naučiti pružanju prve pomoći pri incidentima izazvanim negativnim utjecajem toplinskih uvjeta radnog okoliša, kemikalija i radioaktivnog materijala, plinova, otapala, pesticida. Budući da je zadatak specijaliste medicine rada brinuti se o zdravlju radnika i budući da je taj profil liječnika odgovoran za specifičnu zdravstvenu zaštitu radnika koji rade na poslovima s posebnim uvjetima rada (pregledi temeljem zakonskih odredbi), to podrazumijeva da je u toj zaštiti zdravlja on odgovoran i za

osposobljavanje o mjerama prve pomoći. Specifičnosti vezane za pojedine poslove i radne zadatke i mogućnost njihovog utjecaja na zdravlje radnika upravo su dokaz da je to područje posebno i da zahtijeva i poseban tretman. Najupućeniji u opasnosti djelovanja specifičnih noksi na radnom mjestu, kao i zaštitu i njihovo sprečavanje bez daljnjeg je specijalist medicine rada. U Zakonu o zaštiti na radu u čl. 82., st. 9. stoji: "Zadaće službe medicine rada su osobito: suradnja u obavještavanju, **stručnom osposobljavanju i obrazovanju** u oblasti medicine rada, higijene rada i ergonomije..." Iako djeluje jasno, smatramo da bi Zakon ipak morao izriječno navesti u ovome nabravanju i prvu pomoć vezanu uz radno mjesto. Do tada će se, nažalost, pri zadovoljavanju zakonskih obveza u osposobljavanju prve pomoći poslodavci snalaziti s neodgovarajućim, uopćenim predavanjima koja održavaju neupućeni u specifičnu problematiku opasnosti na radnom mjestu i zaštite na radu.

LITERATURA

International Consensus on Cardiopulmonary Resuscitation and Emergency Cardiovascular Care Science with Treatment Recommendations (CoSTR), 2005.

*Mladen Kratohvil, dr. med., spec. med. rada
Dom zdravlja MUP-a RH, Zagreb*